

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “ภาพลักษณ์ทางร่างกายของวัยรุ่นชายไทย : ศึกษากรณีนิสิตชายระดับปริญญาตรีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” เป็นการใช่วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลักและเสริมด้วยเทคนิควิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ความสมบูรณ์ในการบรรยายวัตถุประสงค์ข้อที่ 10 และ 11 เพื่อศึกษาถึงวิธีการจัดการกับร่างกาย ในกรณีเกิดความไม่พึงพอใจในภาพลักษณ์ทางร่างกาย เพื่อศึกษาความเหมือนและความแตกต่างในวิธีการจัดการกับร่างกาย ในกลุ่มชายแท้ (Heterosexual) ชายรักร่วมเพศ (Homosexual)

ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอระเบียบวิธีวิจัยเป็นสองตอน คือ ตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ และตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 1 : การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากร

สำหรับการวิจัยครั้งนี้กลุ่มประชากร คือ นักศึกษาชายระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1-4 ในปีการศึกษา 2548 ที่กำลังศึกษาอยู่ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งมีจำนวนประชากรทั้งหมด 8022¹ คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีกำหนด กลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณจากจำนวนนิสิตชาย ระดับปริญญาตรีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2548 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 8022 คน ด้วยสูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1970 อ้างใน ตุภาณี แก้วมณี, 2547:70) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นไว้ที่ 95 เปอร์เซ็นต์ ให้เกิดความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5 เปอร์เซ็นต์ ดังนี้

¹ จำนวนนิสิตระดับปริญญาบัณฑิตภาคการศึกษา ปธช ๒ ปีการศึกษา 2548

$$n = N \div [1 + N (E \times E)]$$

โดยที่

n = กลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

E = ความคลาดเคลื่อน

แทนค่าในสูตร จะได้

$$n = 8022 \div [1 + 8022(0.05 \times 0.05)]$$

$$n = 381.002$$

จากการคำนวณด้วยสูตรของ Taro Yamane จำนวนประชากร 8022 จะมีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 381 คน

3.วิธีการสุ่มตัวอย่าง

หลังจากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัย โดยคำนวณด้วยสูตรของ Taro Yamane แล้ว และขั้นตอนสุดท้ายเป็นการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) ซึ่งการศึกษาครั้งนี้สุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 คน

ตารางที่ 1 ตารางแสดงสัดส่วนของกลุ่มสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

คณะ	จำนวนคน	ร้อยละ
คณะมนุษยศาสตร์และการบัญชี	13	6.5
คณะวิทยาศาสตร์	18	9.0
คณะอักษรศาสตร์	13	6.5
คณะครุศาสตร์	11	5.5
คณะแพทยศาสตร์	5	2.5
คณะรัฐศาสตร์	19	9.5
คณะเกษตรศาสตร์	7	3.5
คณะนิติศาสตร์	16	8.0
คณะวิศวกรรมศาสตร์	31	15.5
คณะสัตวแพทยศาสตร์	5	2.5
คณะนิเทศศาสตร์	14	7.0
คณะทันตแพทยศาสตร์	7	3.5
คณะเศรษฐศาสตร์	11	5.5
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์	7	3.5
คณะสหเวชศาสตร์	5	2.5
คณะศิลปกรรมศาสตร์	11	5.5
คณะจิตวิทยา	7	3.5
รวม	200	100.0

4. วิธีการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

5.1 โครงสร้างของแบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทางด้านประชากรของกลุ่มตัวอย่าง คำถามส่วนนี้จะเป็นคำถามแบบเปิดเพื่อเก็บข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา การพักอาศัยอยู่ร่วมกับ จำนวนพี่น้อง ฐานะทางเศรษฐกิจ ระดับคะแนนเกรดเฉลี่ย ดัชนีมวลกาย

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในการสร้างภาพลักษณ์ทางร่างกายในอุดมคติ

คำถามในส่วนนี้จะมีทั้งหมด 20 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลในการสร้างภาพลักษณ์ทางร่างกาย จากครอบครัว กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชน โดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scales 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนที่ 3 ความสนใจในภาพลักษณ์ทางร่างกายและความพึงพอใจในภาพลักษณ์ทางร่างกาย

คำถามส่วนนี้มีทั้งหมด 7 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับว่าให้ความสนใจในภาพลักษณ์ทางร่างกายและความพึงพอใจในภาพลักษณ์ทางร่างกายในส่วนต่างของร่างกาย เช่น น้ำหนักร่างกาย ส่วนสูง เป็นต้น โดยวัดความสนใจในภาพลักษณ์ทางร่างกายและความพึงพอใจในภาพลักษณ์ทางร่างกาย 2 ระดับ คือ ให้ความสนใจ หรือ ไม่ให้ความสนใจ และ พึงพอใจ หรือ ไม่พึงพอใจ

ส่วนที่ 4 วิธีการจัดการกับร่างกาย

เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับการจัดการกับร่างกายเมื่อรู้สึกไม่พึงพอใจในภาพลักษณ์ทางร่างกาย ว่าจัดการกับร่างกายของตนเองอย่างไร

5.2 เกณฑ์การให้คะแนน

5.2.1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในการสร้างภาพลักษณ์ทางร่างกายในอุดมคติ

เกณฑ์ในการวัดปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในการสร้างภาพลักษณ์ทางร่างกายในอุดมคติทั้งหมด 20 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

5	คือ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4	คือ	เห็นด้วย
3	คือ	เฉยๆ

- 2 คือ ไม่เห็นด้วย
1 คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

นำผลรวมของคะแนนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในการสร้างภาพลักษณ์ทางร่างกายในอุดมคติ ทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ยและจัดระดับคะแนนเฉลี่ยออกเป็น 3 ระดับ

- 1.00 - 2.33 หมายถึง หมายถึง ได้รับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในการสร้างภาพลักษณ์ทางร่างกายในอุดมคติระดับต่ำ
2.34 – 3.66 หมายถึง ได้รับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในการสร้างภาพลักษณ์ทางร่างกายในอุดมคติระดับปานกลาง
3.67 – 5.00 หมายถึง ได้รับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในการสร้างภาพลักษณ์ทางร่างกายในอุดมคติระดับสูง

5. การทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อถือของเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นแรก ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามให้คณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเนื้อหาของแบบสอบถาม เป็นการทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาของแบบสอบถาม (Content Validity) เพื่อให้ได้คำถามที่สามารถสื่อความหมายได้อย่างตรงกันที่สุระหว่างผู้วิจัยกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ขั้นที่สอง ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามจำนวน 50 ชุด ไปทำการทดสอบก่อนเก็บข้อมูลจริง (Pre-Test) และนำผลของข้อมูลมาหาค่าความเชื่อถือ (Reliability) โดยพิจารณาหาค่าความเชื่อมั่นด้วยการนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Cronbach's Alpha Coefficient ในการคำนวณด้วยสูตรนี้ค่าที่ได้ไม่ควรต่ำกว่า 0.75 จึงจะมีความน่าเชื่อถือได้ จากการคำนวณพบว่า

การทดสอบความน่าเชื่อถือของมาตรวัด ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการสร้างภาพลักษณ์ทางร่างกายในอุดมคติ ซึ่งเป็นแบบสอบถามส่วนที่ 2 มีค่าสัมประสิทธิ์ความน่าเชื่อถือได้เท่ากับ 0.8778 จัดอยู่ในเกณฑ์ดีพอใช้

6. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

เมื่อเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามครบ 200 ชุด ตามที่กำหนดไว้แล้ว ผู้วิจัยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1) ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้มา โดยคัดเลือกแบบสอบถามที่มีคำตอบสมบูรณ์ ตอบตรงประเด็นคำถาม ตอบครบถ้วนทุกข้อเพื่อนำมาประมวลผล หลังจากทำการคัดเลือกแล้วพบว่า มีแบบสอบถามที่ได้รับการตอบแบบสมบูรณ์น้อยกว่า 200 ชุด ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจนครบ

2) ลงรหัสข้อมูลของแต่ละคำตอบในแบบสอบถาม และหลังจากนั้นจึงทำการบันทึกข้อมูลเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์

3) ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS

การวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วยสถิติการวิเคราะห์และทดสอบสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Description Statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ (Percentage) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) อธิบายข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในการสร้างภาพลักษณ์ทางร่างกายในอุดมคติ ความสนใจในภาพลักษณ์ทางร่างกายของตนเอง ความพึงพอใจในภาพลักษณ์ทางร่างกายของตนเอง

2. สถิติสำหรับการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าสถิติแบบ Chi-square เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปร และบอกถึงระดับทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยใช้นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตอนที่ 2 : การศึกษาเชิงคุณภาพ

1.กลุ่มตัวอย่างและเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ผู้วิจัยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง 12 คน จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณจำนวน 200 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งผู้วิจัยจะทำการคัดเลือกนิสิตชายโดยพิจารณาจากเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้

1.1 ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึกครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการนิสิตชายที่มีความเป็น ชายแท้ (Heterosexual) ชายรักร่วมเพศ (Homosexual) เพื่อสามารถให้เห็นมิติที่หลากหลายมากขึ้น และได้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะรูปร่างในอุดมคติ ปัจจัยที่ทำให้เกิดรูปร่างในอุดมคติ และ ความไม่พึงพอใจในภาพลักษณ์ทางร่างกายแล้วเกิดการจัดการกับร่างกายด้วยวิธีที่หลากหลาย

1.2 คำนวณมวลกาย (Body Mass Index : BMI)

ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการนิสิตชายที่มีรูปร่างแตกต่างกันไปเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะรูปร่างในอุดมคติ ปัจจัยที่ทำให้เกิดรูปร่างในอุดมคติ และวิธีการจัดการกับร่างกายที่หลากหลาย โดยใช้ดัชนีมวลกายเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก

ดัชนีมวลกาย คือ ตัวชี้วัดที่มีความสัมพันธ์กับร้อยละปริมาณไขมันในร่างกายมากที่สุด จึงนิยมใช้ในการประเมินภาวะความอ้วนและความผอมของบุคคล (ภารดี เต็มเจริญ, นัชชา บุญทวีวัฒน์, และ ชุติม ศิริกุลชานนท์, 2547:218) ซึ่งคำนวณได้จากน้ำหนักตัวโดยใช้หน่วยวัดกิโลกรัม และ ส่วนสูงโดยใช้หน่วยวัดเป็นเมตร ดังนี้

$$\text{(Body Mass Index : BMI)} = \frac{\text{น้ำหนัก (กก.)}}{\text{ส่วนสูง (เมตร)} \times \text{ส่วนสูง (เมตร)}}$$

ค่าดัชนีมวลกายที่ได้จากการคำนวณจะถูกนำมาประเมินภาวะอ้วนหรือผอม โดยเกณฑ์การประเมิน ดังนี้ (World Health Organization, 2000: 18 อ้างใน ภารดี เต็มเจริญ, นัชชา บุญทวีวัฒน์, และ ชุติม ศิริกุลชานนท์, 2547:218)

ตารางที่ 2 แสดงการแจกแจงระดับดัชนีมวลกายสำหรับคนไทย

ดัชนีมวลกาย	ภาวะโภชนาการ
<18.5	น้ำหนักน้อย
18.5 – 22.9	น้ำหนักปกติ
23.0 – 24.9	น้ำหนักเกิน(เริ่มเสี่ยงต่อการเป็นโรคอ้วน)
25.0 – 29.9	อ้วนระดับที่ 1
≥ 30.0	อ้วนระดับที่ 2

1.3 ความไม่พึงพอใจรูปร่างและการจัดการกับรูปร่างกาย

ความไม่พึงพอใจรูปร่างและการจัดการกับรูปร่างกายเป็นอีกหนึ่งในเกณฑ์คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เนื่องจากการจัดการกับรูปร่างกายมักมีสาเหตุมาจากการเกิดความไม่พึงพอใจในรูปร่าง นอกจากนั้นผู้วิจัยยังพิจารณาเกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่างจากวิธีการจัดการกับรูปร่างกายที่หลากหลายและมากกว่าหนึ่งวิธี

1.4 การกระจายตัวของชั้นปี

เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างและหลากหลายมากขึ้น ผู้วิจัยจึงพิจารณาถึงกลุ่มตัวอย่างจะต้องไม่รู้จักกัน หรืออยู่ในกลุ่มเดียวกัน เนื่องจากนิสิตชายที่รู้จักกันหรืออยู่กลุ่มเดียวกัน อาจมีความสนิทสนมและใกล้ชิดกัน อาจทำให้มีความรู้สึกนึกคิดเหมือนกัน ได้ ภายใต้งื่อนไขนี้ผู้วิจัยเลือกการกระจายตัวของชั้นปีเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยใช้เวลาสัมภาษณ์นิตแต่ละคนในช่วงเวลาหลังเลิกเรียน เพื่อนิตจะได้ไม่ต้องกังวลถึงการเรียนวิชาถัดไป และ นิตหมายในสถานที่บริเวณในขณะของนิต เพื่อสร้างบรรยากาศของการสนทนาให้เป็นกันเองและผ่อนคลายมากที่สุด สำหรับเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยเริ่มต้นจากทำกิจกรรมร่วมกับนิตชาย เช่น การออกกำลังกายด้วยการเล่นฟุตบอลด้วยกัน เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับนิตชายให้มากที่สุด ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเริ่มด้วยคำถามทั่วไป เพื่อสร้างความคุ้นเคยมากที่สุด แล้วจึงเริ่มถามในประเด็นที่ลึกมากยิ่งขึ้น และสร้างประเด็นคำถามที่ชัดเจน และถามซ้ำจนกว่าจะได้รับคำตอบที่ชัดเจน ข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการได้รับจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก คือ

- 1) วิธีการจัดการกับร่างกาย (Body Management) ของวัยรุ่นชายไทย
- 2) ความเหมือนและความแตกต่างในวิธีการจัดการกับร่างกาย ในกลุ่มชายแท้ (Heterosexual) ชายรักร่วมเพศ (Homosexual)

2. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจะถูกนำมาประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียดด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์สองแนวทาง ได้แก่ แนวทางแรกวิเคราะห์ความหมายทางภาษา (Manifest) โดยตรง และ แนวทางที่สอง วิเคราะห์ความหมายทางความรู้สึกหรือนัยที่แฝงอยู่ (Latent) ในคำพูดนั้น